De bio-jachtindustrie van het koninklijk huis

Jaargang 37 — 25 december 1976

Twee jaar geleden beschreef Vrij Nederland de angst van de rechteloze jachtopziener voor de jager en het verbazingwekkende verhaal van wapenhandelaar J. Swinkels uit Best, die een slimme manier uitvond om meer wapens onder de mensen te brengen. Een aspirant-koper nodigt hij uit als gastjager op z'n jachtterrein op de Sonse Heide. Prompt is zo'n invité dan gemachtigd een jachtakte te dragen en kan hij zich — bij Swinkels — een vuurbuks of een flobertgeweer aanschaffen. Daarin is allemaal nog niets veranderd. De al jaren geleden aangekondigde wijziging van de jachtwet laat nog altijd op zich wachten, maar bovendien wordt ook in de nieuwe wet uitgegaan van het primaat van de jagerselite.
Intussen zijn we opnieuw aangeland in de donkere dagen rond Kerstmis. Mede dank zij de baatzuchtige activiteiten van Swinkels c.s. struinen dit seizoen opnieuw vierduizend jagers meer (dan in 1974) de jachtgronden af. De ironie wil dat terwijl politie en justitie woonwagenkampen en stropersmilieus binnenvallen en triomfantelijk de buitgemaakte wapens uit illegaal bezit aan het volk tonen, hte aantal legale wapendragers gegroeid is tot achtendertigduizend. Als we nu eens aannemen dat die achtendertigduizend jachtaktehouders gemiddeld drie geweren in bezit hebben — niets belemmert een jager om er tien of meer aan te schaffen — dan zijn er alleen al onder het jagende deel van de natie ruim honderdduizend wapens in omloop.
Wie zijn die jagers? De laatste jaren is een sterke opkomst waarneembaar van het zogenaamde 'jachtproletariaat' — de hoofdvertegenwoordiger uit Amsterdam-west hoort erbij, benevens de makelaar uit Zoetermeer die aan zijn status verplicht is een geweer te dragen, ook al kan hij dat nauwelijks vasthouden. Helaas is ook vaak z'n vermogen om te determineren te gering ontwikkeld om bij voorbeeld een houtduif van een houtsnip te onderscheiden. Maar hij heeft zich in materieel opzicht enig aanzien verworven en dat is altijd al voldoende geweest om aan hem 'de aarde en al het levend gedierte te onderwerpen' — vrij naar het woord van de Schrift.
Wie is verantwoordelijk voor wat geworden is de anarchie in het jachtveld die ook dit seizoen weer leidt tot een georganiseerde roofmoord in het dierenrijk? Dat is de jagerselite, bekend van uitbundige festijnen die aangeduid worden als de prinsenjacht, de baronnenjacht en de diplomatenjacht.
Je zou kunnen zeggen dat die jagerselite wordt aangevoerd en beschermd door het koninklijk huis. Het Huis van Oranje, in de persoon van prins Bernhard, organiseert jaarlijks enkele tientallen drijfjachten. Befaamd in die kringen is zo langzamerhand de jacht op tamme fazanten in het Zuidhollandse duingebied. Over die jacht gaat dit verhaal.
Zij zijn het die via sleutelposities in het maatschappelijk leven hun belangen te vuur en te zwaard verdedigen — tegen alle verdrukking en groeiende weerzin in. Zij zijn het die halsstarrig vasthouden aan het sinds lang achterhaalde principe dat landbouw- en jagersbelangen boven die van natuur en milieu behoren te gaan. Zij zijn het kortom die, zoals J. Th. Mekens, keurmeester bij de vereniging 'Het Reewild' het eens zo treffend omschreef, 'vijftig procent met hun kop en vijftig procent uit passie' de jacht beoefenen. Over hen hieronder meer.

Foto's: Nationaal Foto Persbureau

'Er komen karaktertrekken bij je boven die helemaal niet zo geweldig zijn'

Rudie van Meurs

De dag is al enkele uren oud, maar de duisternis hangt nog zwaar over het land. Wassenaar slaapt nog. De huizen zijn donker en de wegen naar het duin verlaten. Een gunstig tijdstip om via sluipwegen en over prikkeldraadversperringen het stiltegebied van het duin binnen te gaan. Straks, als het licht geworden is, kan het niet meer. Dan zal de Haagse en Wassenaarse (duin)politie op volle sterkte patrouilleren en iedere bezoeker als een ongewenste indringer terugwijzen. Vandaag wordt er gejaagd en omdat jagers veelal schichtig worden als je ze op de handen kijkt, is het duin verboden terrein. Vandaag is er bovendien een koninklijke jachtpartij, dus is het duinterrein zelfs streng verboden terrein.

De tocht vordert gestaag. De gids kent het gebied door en door. Voorzichtig om de natuur niet te schaden en ons niet te verwonden aan de harde duindoorn, die hier overvloedig groeit, komen we via de kleine bosjes met loofhout en door meidoorn en kardinaalsmuts gevormd struweel in het gebied van de *Kijfhoek* en de *Bierlap*. Het duinlandschap is hier op zijn mooist. Veertienhonderd hectare ongerept terrein, het waterwingebied van de Haagse duinwaterleiding. We installeren ons tussen laag struikgewas op een kleine duintop, wachtend op het bukslicht — dat zoveel betekent als genoeg licht voor een trefzeker schot — en een sportieve confrontatie tussen mens en dier. Maar de jagers zijn laat vanochtend.
We bevinden ons in het hart van het jachtgebied dat al sinds tijden in handen is van het koninklijk huis. Eertijds liet koningin Wilhelmina hier een veredelde jachthut bouwen die de naam *'Den Ruigenhoek'* kreeg maar in de volksmond al snel oneerbiedig *'de jammerschuur'* werd genoemd. Boven ons zingt een boomleeuwerik, in de verte klinkt de roep van een zwarte specht.
Rondom ons komt de natuur tot leven. Plotseling worden we omringd door enkele tientallen fazanten die ons nieuwsgierig tegemoet komen. Op een paar meter afstand blijven ze staan en gaan vervolgens onbevreesd verder met het zoeken naar voedsel in het duingras. Ze maken vreemde, spastische bewegingen en hoge, opgewonden geluiden. Dan klinkt achter ons een roffelend geluid alsof met een grote pollepel tegen een metalen vat wordt geslagen. De dieren stuiven uiteen en gaan half vliegend en rennend op het lawaai af. In de verte zien we twee mannen die iets uit een auto gooien, wat later opfokkorrels blijken te zijn. Ginds is een van de vele voederplaatsen in het duingebied waar de fazanten in leven gehouden worden — en waar vele vandaag hun galgemaal krijgen. Dierenvrienden in actie? Zo onbaatzuchtig is de activiteit van de twee mannen helaas niet. We hebben hier te maken met een geheel eigen, door het koninklijk huis geactiveerde vorm van faunabeheer: de bio-jachtindustrie.

Als je de natuur haar gang zou laten gaan, zouden in dit duingebied op z'n hoogst enkele honderden fazanten kunnen gedijen. Zo iets is echter een treurig vooruitzicht voor de jager, in het geval *prins Bernhard*, die waar voor z'n geld wil en vrienden sportief genoegen wil verschaffen. Daarom moet de natuur te hulp worden gekomen. Zo iets begint met de fazanteëieren. Die worden bedreigd door de zwarte kraai, de ekster en de Vlaamse gaai, liefhebbers van struif en jong vlees. Vogels die ingevolge de door jagers gemaakte jachtwet niet beschermd zijn en daarom dienen te verdwijnen. Daarom legt het duinpersoneel, omdat afschieten een onbegonnen karwei is, gifeieren neer die zijn gevuld met een zwaar gif dat alfachlorose heet. Nog niet zo lang geleden gebruikten de jagersvrienden fosforeieren, die resulteerden in een langzame inwendige verbranding van de dieren. De huidige methode is ietwat humaner, ook al omdat daar een slaapmiddel aan is toegevoegd.

Ook wordt vergiftigd aas in het duin gelegd om de kraaiachtigen uit te roeien. Helaas worden daardoor ook egels en vleeseters zoals wezels, bunzings, die alleraardigste hermelijntjes en zelfs ruigpootbuizerds noodgedwongen het slachtoffer. Doch waar gehakt wordt, vallen spaanders. Tenslotte, zo zeggen de koninklijke fazantenfokkers, gaat het hier om notoire roofdieren, kippedieven en eiereters die de boer en de jager veel schade kunnen berokkenen. Ook op het duinkonijn wordt jacht gemaakt. Nog niet zo lang geleden bracht een konijnestaartje vijfenzeventig cent op — dat bedrag zal inmiddels met het vastgestelde inkomen van de prins wel opgetrokken zijn — en vormde een aardige nevenverdienste voor het duinpersoneel. De meest geslaagde duinbewaker is hij die wentels en wrangen weet uit te graven waar soms tientallen jonge konijnen in holen en nesten te zamen leven. Zo'n man heeft een goede dag.

Kunstmoeder

Aldus blijven de fazanteëieren gespaard. In het voorjaar komt de jachtopziener en neemt ze mee naar de broedmachine, want om de fazantenstand beter te kunnen controleren is het vanzelfsprekend gewenst dat ze door een kunstmoeder worden uitgebroed. Zodra de dieren geboren zijn, worden ze in grote, her en der in het duin staande kooien gezet, waar de jachtopziener de hoenders vertroetelt en beschermt. Medio september, een paar maanden voor het jachtseizoen aanbreekt, moeten ze naar buiten. Ze zouden anders te vadsig en te tam zijn als de jager het veld betreedt. Een echte jager neemt het namelijk nauw met zijn erecode die *'weidelijkheid'* heet en die zoveel betekent dat je het wild, althans wat daarvoor doorgaat, een kans moet geven. Van het dier mag je verwachten dat hij de jager een kans geeft, opdat de eeuwige strijd tussen mens en dier fair gespeeld wordt. Aan een dier dat niet op de loop gaat en niet opvliegt heb je niks.
De jachtopziener op zijn beurt moet ervoor zorgen dat de ondernemendste fazanten niet wegvliegen. Daarom brandt hij veelal de snavel af, opdat het dier hulpbehoevend wordt, niet meer zelf voedsel kan vergaren maar aangewezen is op de produkten van Sluys die op vaste voederplaatsen worden gedumpt. Zo verbergen zich thans naar schatting twee- tot drieduizend fazanten in het Wassenaarse duin.

Mijn metgezel is *Norman van Swelm*, lid van de stichting *Kritisch Faunabeheer*, die wat anders onder wildbeheer en jacht verstaat dan de autoriteiten van de dienst Faunabeheer, die onder het ministerie van Landbouw en Visserij ressorteert. Kritisch Faunabeheer noemde de jacht eens *'doden uit wellust'* en omschreef de jagers met zoveel woorden als *'moordenaars'*. De jagers vatten dat op als een belediging en spanden een kort geding aan waarbij Norman niet verboden werd z'n woorden te herhalen. Kritisch Faunabeheer is echter niet zonder meer tégen de jacht, maar die moet dan wèl wetenschappelijk gebeuren.
Hij is zoals gezegd kind aan huis in dit deel van het duin en voorspelt dat over ruim een uur de jagermeester een drift zal aanblazen in de contreien waar nu honderden fazanten vredig bijeenzitten om voedsel tot zich te nemen. Het is nog altijd stil in het duin. Ver weg klinken zware schoten, maar die zijn afkomstig van het militaire oefenterrein aan de Waalsdorpervlakte. Ineens zien we recht voor ons twee prachtige hinden uit een bosje komen en een zandvlakte oversteken. De bok die bij de hinden behoorde, is al enige tijd geleden door de chef van de duinpolitie persoonlijk neergeknald. Op de een of andere manier past dit soort dieren niet in dit milieu en de gids vertelt dat de hinden spoedig het lot van het mannetje zullen ondergaan. Maar niet vandaag. Eerst zijn de fazanten aan de beurt en de jagers hebben zich daartoe uitgerust met hagelpatronen. De hinden vergen op z'n minst een kogelschot.
Onverwachts zitten we midden in het spektakel. Een langgerekte linie van zo'n dertig drijvers komt door het golvende duinterrein opzetten met honden en witte vlaggen. Aanstonds zullen we zien waarvoor die gebruikt worden. De fazanten hebben namelijk de neiging, mak als ze zijn, tot op het laatst te blijven zitten en dan op z'n hoogst weg te rennen. Maar die stomme beesten moeten de lucht in omdat de weidelijkheid gebiedt dat ze in de vlucht geschoten worden. Hoe hoger de vlucht, hoe groter het jachtgenoegen. Daarom bedienen de drijvers zich van kunstgrepen. Ze staan als gekken te zwaaien met die witte vlaggen, schreeuwen, gebaren en gedragen zich als supporters in een voetbalstadion. De drijvers worden aangevoerd door de jagermeester van de koningin in Zuid-Holland mr. *R. J. E. M. van Zinnicq Bergmann*, die voorts de titel voert van *hofmaarschalk en intendant der koninklijke paleizen te 's Gravenhage*. Hij blaast de drift aan en zodra hij merkt dat er genoeg geschoten is blaast hij weer af. Voorts onderhoudt hij contact met de drijvers via een walkie talkie. Want ook hier is de techniek voortgeschreden.
We zien de jagers op hun rug. Zeven in getal, merendeels oudere, grijze mannen, met in het midden de prins. Even van hem verwijderd herkennen we zijn adjudant, de kolonel b.d. *Geertsema* — zoals altijd van de partij. Het jachtseizoen is voor het tweetal steeds weer een drukke periode. Eens in de vier à vijf dagen is er altijd wel een drijfjacht georganiseerd door het koninklijk huis; vier keer per jaar in het gebied van de Haagse duinwaterleiding, in de natuurgebieden *De Horst* en *De Deil* in Wassenaar en op de zeer uitgestrekte terreinen van de koninklijke houtvesterijen Het Loo. Dat duurt zo van half oktober tot eind januari. Berichten over deze festijnen vallen uiterst moeilijk te verkrijgen. De jacht is een *'privacy-bezigheid'* van de prins, zo pleegt Zinnicq Bergmann nieuwsgierigen maar ook de Rijksvoorlichtingsdienst voor te houden.

Vlaggen

De toenemende kritiek op de jacht op tamme fazanten, op kunstmatig in het leven gehouden 'wilde zwijnen', op een zorgvuldig gekweekt 'surplus' aan geweidragers, stemt het koninklijk huis droevig, zo vernemen we. Sinds twee jaar geleden een afgedwaalde splinter van een kogel uit het geweer van de opperhoutvester van de koninklijke houtvesterijen ir. *E. Reinders*, een jachtopziener dodelijk trof, bestaat een stilzwijgende afspraak dat niemand iets over de jachtevenementen vertelt. Dat was met name spijtig in het geval van eerste stalmeester *W. K. F. Bischoff van Heemskerck*, die eens door een aangeschoten zwijn werd aangevallen. We weten nu slechts dat de eerste stalmeester de jacht met andere ogen is gaan bezien. *'Er komen karaktertrekken bij je boven die helemaal niet zo geweldig zijn. Dat meen ik echt. Misschien houd ik er wel helemaal mee op,'* zei hij eens, moeizaam herstellend van de verwondingen. Een vaste drijver in het koninklijk gezelschap die een paar dagen later wel iets wil vertellen, zegt dat men in het algemeen iets voorzichtiger geworden is met die zwijnen. 'Die beesten zijn levensgevaarlijk, ze hebben slagtanden en kunnen wel hondsdolheid hebben. Ik zeg u eerlijk dat als er zo'n koppeltje aankomt, er soms jagers en drijvers in een boom gaan hangen.'

Plotseling barst het geweervuur los. De drijvers zijn er zowaar in geslaagd de fazanten omhoog te krijgen en de jagers proberen ze nu naar beneden te halen. Dat lukt niet altijd even goed. Soms dwarrelen alleen maar veren neer maar verdwijnt de hoender uit het gezicht. Aangeschoten dieren dwarrelen naar beneden, proberen zich op de grond nog uit de voeten te maken, maar worden door drijvers ingehaald en afgemaakt. Andere vogels zeilen, hoewel ze toch flink wat lood in hun lichaam moeten hebben, nog ver door om honderden meters verder *'in te vallen'* — zoals dat in jagers-bargoens heet. Fazanten zijn tamelijk harde beesten die nog lang stuiptrekkend rond kunnen lopen voordat ze kreperen. Daarom zal het terrein die middag en ook nog de andere dag worden doorzocht om slachtoffers op te sporen. Gebruikelijk is dat ze dan met een flinke klap met een stok uit hun lijden worden verlost. Vroeger drukte men de longen dicht, dat wordt tegenwoordig ontraden omdat de doodsstrijd te lang duurt. Jagers die geen stok bij de hand hebben, *gebruiken soms de kolf van hun geweer of trappen de dieren eenvoudig dood.*

Psalm

Van de al geciteerde drijver begrijp ik dat er nogal wat kaf onder het schutterskorps verborgen gaat. Hij kan eigenlijk maar twee 'uitstekende' jagers opnoemen. Daarbij behoort vanzelfsprekend de prins en voorts noemt hij diens regelmatige gast, de bekende televisiepresentator van de NCRV en jacht-getuige ('Zelfs de vossen hebben holen', een variant op de psalm 'Zelfs vindt de mus een huis, o Heer') *Rien Poortvliet*. *Pieter van Vollenhoven*, die soms zijn schoonvader in het jachtveld mag begeleiden, maakt er niet veel van. *Fred C. Meuser*, die ooit verkoopdirecteur Europa voor Lockheed was en zich in het verleden wel in het Wassenaarse duin vertoonde, kon ook aardig met zijn geweer omgaan. Daarentegen brengt *Frits Philips*, die zelf een kolossale jacht heeft op de zuidoostelijke Veluwe en soms gastjager is op Het Loo, er weer weinig van terecht.

'Veel van de gasten van de prins gebruiken hun geweer als een mitrailleur, maar schieten nog mis op een dier dat op tien meter afstand voorbijvliegt,' zegt de drijver, die per jaar zo'n tien keer op uitnodiging van de jagermeester Van Zinnicq Bergmann aan de vorstelijke schietpartijen deelneemt.
Natuurlijk rijst de vraag waarom tegen dit soort slachtpartijen op beesten die je bij wijze van spreken met de handen kunt pakken, door de erkende organisaties op het gebied van vogel- en natuurbescherming niet luidkeels protest wordt aangetekend. Dat ligt een beetje moeilijk. Om te beginnen is de prins beschermheer van de Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging. De voorzitter van de jagersvereniging is *H. J. E. van Beuningen*, telg uit het bekende Rotterdamse geslacht. Hij is tevens bestuurslid van de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels. De directeur van die laatste vereniging, die dan toch beter zou moeten weten, is *C. de Bruin* — een hartstochtelijk jager.
Van Beuningen is voorts lid van het algemeen bestuur van de Stichting nationaal park De Hoge Veluwe. Een natuurbeschermer dus ook nog. Daar heeft hij als voorzitter van het exclusieve jachtgenootschap *St. Hubertus* overigens ook weer de jacht in handen.
Dan zou de jachtraad, het adviesorgaan van de minister van Landbouw inzake de jacht, toch een eind aan deze onnatuurlijke vertoning kunnen maken?
Dat is ook niet eenvoudig. *De jachtraad bestaat voornamelijk uit jagers en de jacht welgezinde agrariërs*. In de jachtraad komen we wederom H. J. E. van Beuningen tegen, met nog twee andere representanten van de jagersvereniging. Ook merken we hier op een jager in hart en nieren, mr. *O. W. A. baron van Verschuur* bekend CDA'er, gedeputeerde van Gelderland en eigenaar van het natuurgebied Mariënwaerd in Beesd. Ook de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels is in de jachtraad vertegenwoordigd, benevens een vijftal representanten uit de agrarische sector. De paar mensen die dan nog overblijven om de belangen van het milieu te verdedigen vechten in dit gezelschap tegen de bierkaai. Zij zijn trouwens nog aan andere afspraken gebonden. Voormalige grootgrondbezitters die hun bezittingen niet meer kunnen onderhouden, waren en zijn bereid hun gebied over te dragen aan de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland — mits zij dan tot soms in lengte van jaren het genoegen van de jacht mogen blijven smaken. De vereniging, al lang blij dat weer een natuurgebied veilig kan worden gesteld en niet in handen verdwijnt van de zeer kapitaalkrachtige buitenlandse jagerscombinaties, gaat met zo'n beding gretig akkoord. Het zijn juridische verplichtingen die blijven bestaan, ook al heeft de vereniging onlangs tot een forse principiële wijziging besloten. Vijftien jaar geleden werd nog bepaald dat 'jacht werd toegestaan, tenzij enz.' Dit jaar werd dat: 'jacht is niet toegestaan, tenzij enz.' Maar de jachtcontracten tussen de vereniging en de voormalige eigenaren blijven geheim.

De jagermeester heeft intussen de drift afgeblazen. Het schieten is opgehouden en de drijvers zoeken het terrein af naar de gedode en aangeschoten dieren. Overigens sneuvelen tijdens zo'n drijfjacht niet alleen fazanten. De drijver zal later vertellen dat ook eenden, konijnen, loslopende katten en honden, die als 'wilde katten en honden' worden bestempeld, slachtoffer worden. Als de kadavers zijn opgeruimd, blijft het lood uit de hagelpatronen achter. We moeten daar toch niet te lichtvaardig over denken, verneem ik van Norman van Swelm. Vandaag zullen kilogrammen lood aan het duinlandschap worden toegevoegd. Vermeerderd met alles wat in het verleden neerdaalde moeten de aarde en het water in de duinmeertjes toch een forse hoeveelheid lood bevatten.

Loodkorrels

Een Engels onderzoek van 1250 dode watervogels (onder de veelzeggende titel: *'When the hunter has gone'*) toonde aan dat er zo'n tweehonderd waren doodgegaan aan loodvergiftiging. In Noord-Amerika sterven jaarlijks als gevolg van het lood dat jagers achterlaten twee tot drie miljoen watervogels.
Een employé van het Haagse duinwaterleidingbedrijf heeft de ontdekking gedaan dat watervogels, op zoek naar harde bodemkorrels om de maag te schuren, per ongeluk zo veel loodkorrels binnenkrijgen dat ze in het water zinken. In Europa en noch minder in Nederland, is nauwelijks onderzoek gedaan naar de gevolgen van het jagerslood. Het zou best wel eens zo kunnen zijn dat het lood dat in het Haagse waterwingebied in de loop der jaren is neergekomen, het drinkwater vrij ernstig verontreinigt. Daarbij moet ook worden bedacht dat ook de door alpha-chlorose vergiftigde roofdieren en kraaiachtigen in het waterwingebied achter kunnen blijven.
Waarom zegt het Haagse duinwaterbedrijf de prins en z'n jachtvrienden dan niet de wacht aan! Dat lijkt een tere kwestie te zijn. 'Er is,' zegt een zegsman van het waterleidingbedrijf die anoniem wenst te blijven, 'er is toenemende kritiek. Wij zijn op de hoogte van die steeds groter wordende loodbelasting in het milieu. We weten dat die jacht niet goed kan zijn voor het water. Maar die problemen zijn moeilijk bespreekbaar. Het koninklijk huis heeft zo ook z'n gevestigde meningen. We staan hard tegenover elkaar. Meer kunnen we niet.'

We zijn ontdekt. Vanaf een duintop zien we naar beneden waar het jachtgezelschap zich na alle inspanningen heeft opgesteld bij een Ford Transit, gevuld met broodjes en drankjes. Zoals dat hoort, staan de jagers apart van de drijvers, die weliswaar tot de uitverkorenen moeten worden gerekend, maar niettemin hun plaats kennen. Een al wat oudere jager, die tijdens de drijfjacht zo'n tien tot vijftien meter van ons verwijderd stond en een slecht schutter bleek (drieëndertig schoten, één geraakte fazant), wijst naar ons, roept iets en plotseling ontstaat enige beroering. Omdat de aardigheid van de jacht er inmiddels toch al af is, besluiten we discreet tot de terugtocht. Maar na het tweede heuveltje worden we ingehaald door een jonge, vriendelijke politieman die zich voorstelt en verzoekt te wachten op z'n chef. Die weet minder raad met het probleem, beschuldigt ons van achterbaksheid om stiekem de koninklijke jachtvelden binnen te dringen en van onverantwoordelijkheid ten opzichte van het milieu. 'Jullie moeten toch begrijpen dit dit het waterwingebied is van de Haagse duinwaterleiding. Hier mogen alleen maar mensen komen met een vergunning. *Hier ligt het drinkwaterreservoir voor honderdduizenden mensen. Daar moeten we toch voorzichtig mee zijn?'* Aanvankelijk overweegt hij de bezoekers mee te nemen, besluit dan dat dit beter is van niet omdat de jagers niet geconfronteerd wensen te worden met toeschouwers. Dan komt hij tot de best denkbare oplossing om althans beneden aan te tonen dat hij opgetreden is. 'Dat wordt dus voor beiden een proces-verbaal,' zegt hij bars. Hij herhaalt het onverantwoordelijk te vinden dit waterwingebied binnen te dringen. 'Maar de jagers dan.' 'Zo is dat nu eenmaal,' zegt de politiechef. *'Wat de een mag, mag de ander niet.'*

Het tableau is die avond ruim tweehonderd fazanten groot. Jagermeester Van Zinnicq Bergmann bedankt volgens de traditie alle jagers en drijvers voor hun aandeel in de geslaagde dag. Vervolgens staat hij een ogenblik stil bij het geschoten wild, als verplichting tegenover de buit. Ook dat hoort bij de weidelijkheid. ■